

Da se pa ljudem ravno to iz znane strani vedno in vedno sugerira in pravi, je znana reč.

Dotični so grobokopi svobodi in pravicam avstrijskih državljanov, barbari, ki se po svojem barbarstvu odgovarjajočem principu nazadnjaštva vedno borijo proti civilizaciji.

Naš poklic je v državi eminentno civilizatoriškega pomena, zato smo naravni, poklicani čuvaji najdražjih zakladov ki jih imamo v-i državljanji, to so temeljni zakoni in šolski zakon; le na podlagi njih je napredek mogoč. Posebno ne dajmo kršiti šolskega zakona, z njim stojimo in pademo in pomislimo, da ga sovražnik napada vedno besneje, ne mirujoč niti trenutek.

V kolikor delamo, v toliko smo in ostanemo!

Pisarna.

LIV.

Vprašanje. 1. Nadučitelj ima pravico do dveh sob. Ali mora eno od teh rabiti za arhiv in pisarno, ako ni za to drugega prostora, ali mora krajni šolski svet poskrbeti za primeren prostor? Mislim, da ni ne s higiениčnega ne s pravnega stališča utemeljeno, da bi moral šolski vodja privatno sobo odstopiti za uradno uporabo.

2. Kdo naj izvrši šolsko popisovanje od hiše do hiše? Zakon pravi, da so vsi udje kraj. šol. sveta dolžni sodelovati pri šolskem popisovanju, šolski vodja pa se ga lahko udeleži ali pa tudi ne. Vedno je iz pedagoških ozirov želeli, da se ta redno udeležuje šolskega popisovanja. Pri nas je bila navada, da sta šla nadučitelj in načelnik. A novi načelnik je strasten nasprotnik šole in učiteljstva in vsak lahko ve, kako mučno je tri dni s takim človekom biti. Ali se lahko izbere torej tudi kraj. šolski nadzornik namesto načelnika za popisovanje in kdo ima to določiti?

Odgovor. 1. Vaši nazori v tej točki so pravilni. Lokala, ki Vam je po zakonu izročena v privatno porabo, nikakor niste Vi dolžni izročiti v uradno porabo.

2. Šolsko popisovanje se mora izvršiti vsako leto pred začetkom šolskega leta. Dolžnost krajnega šolskega sveta je, da se to šolsko popisovanje izvrši pravočasno. Kateri udje krajnega šolskega sveta izvrše to zakonito dolžnost, je postranska stvar; mi sodimo pa tako, da je celokupna korporacija krajnega šolskega sveta kompetentna odločevati, kateri udje — oziroma kateri ud — naj izvrše šolsko popisovanje. Če je v to določen nadučitelj — bodisi sam bodisi v družbi katerega drugega uda — se temu on ne sme protiviti.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev. Delegate 24. letošnje glavno skupščino je prijaviło:

XXXII. Učiteljsko društvo za Svetolenarski okraj: 140. gđe. Amalija Hojnik, učiteljica — Sv. Lenart; 141. Alojzij Kristl, učitelj — Sv. Barbara.

Namestnika: gđe. Marija Schweigler, učiteljica — Sv. Barbara; 20. Fran Krajnc, nadučitelj — Sv. Barbara.

XXXIII. Slovensko učiteljsko društvo za kočevski okraj: 142. gđe. Leopoldina Tomšič, učiteljica — Ribnica; 143. Viktor Grčar, učitelj — Ribnica.

Delegatov še ni prijaviło Belokranjsko učiteljsko društvo.

Naveselo snidenje v Radovljici.

Vodstvo „Zaveze“.

Predsednik: L. Jelenc.

Književnost in umetnost.

Zabavna knjižnica za slovensko mladino. Urajuje in izdaja Anton Kosi, učitelj v Središču. XIII. zvezek. V Ljubljani 1907. V zalogi izdajateljjevi. Natisnila Kat. tiskarna. Cena 30 h, s poštnino 35 h.

To je naslov 47. strani obsežne brošure, ki ima sledečo vsebino: Pripovedni del in pesmi. Ljubezen do domovine, pesem, zložil Janko Leban; Nena-vaden gost, povest spisal Kompoljski; Slabo plačilo, povest, spisal Mihael Levstik; Pismo Zor-anove Mare iz Dolge vasi; Jagnje in volk, A. K.; Pripovedka o Velikem travniku na Boču, napisal Fran Korir; Otrokovo žalovanje, povest, spisal Janko Leban; Dva brata (legenda iz hrvaščine I. N., Človek in reka, spisal Mihael Levstik; Drevo vsaditi je veliko zaslužno delo, narodna pravljica, Fr. Praprotnik; Pravljica o jabolku, ki ni dovolilo, da bi ga pojedli. Poleg češkega A. K.; Pripovedka o postanku cerkve sv. Roka na Brezju pri Mozirju, zapisal Fr. Praprotnik; Vrabea in papiga, basen iz nemščine Ivo z Brega.

Poučne črtice. Nekoliko o zimskem spanju naših živali. A. K.

Pregovori, izreki in pametnice. Razne stvari. Zrnata kava človeku škoduje. Denar v usta jemati je nevarno! Posteljnjak je najboljši železen. Pik čebel, os in sršenov. Koliko ljudi umrje na dan.

Kratkočasnice. Iz šole. Stalna potreba, kateri več razume? Velik revež,

Glasba. Zarja. A. K.

Zmešana štrena ali katica zastavic, rebusov, demantov in raznih drugih zabavnih nalog.

Razveza mešane štrene v 12. zv. „Zab. knjiž.“

Kakor razvidno, dokaj in za mladino primerne beriva! Priporočamo najtopleje v posebno za šolarske knjižnice. Jezik, žal ni tako skrbno opiljen, kakor bi želeli, vendar takih hib ni nikjer, da bi posebno motile.

Kar bi utegnulo marsikaterega učitelja neprijetno dirniti, je faktum, da se knjižica ni tiskala v učiteljski, nego v katoliški tiskarni.

Tudi pisec teh vrstic je izrekel svoje začudenje glede tega g. Kosiju samemu, na kar je prejel sledeči odgovor:

Med 2000 naročniki imam kvečjemu kakih 150 učiteljev, oziroma šol, vsi drugi so neučitelji — mladinojubi raznih stanov. Po nekaterih krajih niso ne učiteljske ne farne knjižnice naročene na „Zab. knj.“, pač pa zasebniki t. j. starši otrok. To dejstvo moram vpoštovati in po tem svoje ravnanje glede tiskarne vrnati. Ako ima namreč „Mladinska knjižnica“, ki je prava last učiteljstva, samo 300 naročnikov, kaj šele moja, najsi bi se tiskala tudi v domačem zavodu!

Muzikalna svoja delca, katerim so odjemniki kolegi, bom dal vse v „Učiteljski tiskarni“ tiskati in tako, mislim, je prav.“ —

Premišljevanja vredne besede, ki so glasne o pomini vsemu slovenskemu učiteljstvu, da se vendar zgane, da se razširijo dobre slovenski mladini namenjene knjige med naše otroke! Dixi!

Aliquis.

„Aus einer kleinen Garnison“. Ta senzacionalni roman častnika Bilseja izide tudi v slovenskem prevodu. Dovoljenje za prevod je dobil naš tovariš Janko Leban. Kakor znano, je Bilse v tem romanu z mojstrsko realnostjo opisal razmere pri nemškem vojaštvu, ki pa so našim razmeram podobne kakor jajce jajcu. Sicer je častnik Bilse žel slabo plačilo za svoj roman. Prišel je pred vojaško sodišče, bil pol leta zaprt in degradiran. Tudi v pravdi s svojim založnikom je imel „smolo“; zakaj dobil je le 3300 mark honorarja, dočim je njegov brezvestni založnik vtaknil v žep nad 220.000 mark čistega dobička! Roman zbudi tudi v Slovencih gotovo veliko pozornost.

Preziranje. V 30. št. „Učit. Tov.“ ste pisali da je prof. Pirnat prezrl Ganglov spis o „Prešernu“. A pozabil je v svojem predavanju omeniti tudi knjige Janka Lebanu. „Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli“, ki je še danes edina te vrste, in ki jo je v daljši oceni pohvalil sam direktor Wiesthaler v „Ljub. Zvonu“. Knjigo so s pridom rabili tudi na meščanski šoli v Krškem in, kakor smo slišali, sam prof. Funtek jo toplo priporoča učiteljem, pripravljajočim se na izpit učiteljske usposobljenosti.

Dragotin Kette: Poezije. Druga pomnožena in pregledana izdaja. S podobo pesnikovo, faksimilom njegovega rokopisa in življenjepisnimi in književno kritičnimi črticami. Uredil Anton Aškerc. Ilustroval Maksim Gaspari. V Ljubljani 1907. Založil L. Schwentner. Cena broš. 4 K, po pošti 4 K 20 v; vez. 5 K 50, po pošti 5 K 80. Ocenimo v kratkem.

Politiški pregled.

* **Boj za glagolico.** Škof na otoku Hvaru, Zaničević, je izdal za glagolico pastirsko pismo, ki je Vatikan tako razburilo, da so poklicali škofa v Rim ad audiendum verbum.

* **Francoski socialisti.** Kongres francoskih socialistov v Nancyju je zavrnil predlog Herveja, naj bi se državljani vseh dežel pozvali, naj odgovore na vsako napoved vojske z vojaškim štrajkom in vstajo. Sklenilo pa se je, proti razoroževanju buržoazije in oboroževanju delavskih slojev pripraviti splošno ljudsko oboroževanje.

* **Zenska enakopravnost na Angleškem.** Sedaj je tudi nižja zbornica sprejela z veliko večino zakonski načrt, da morejo biti tudi ženske izvoljene v občinske in okrajne zastope. Višja zbornica je tak zakon sprejela že poprej.

* **Kazensko preganjanje poslancev.** Predsedstvo dež. sodišča dolnje-avstrijskega je izdalo odredbo: Predsedstvu državnega in deželnega zbora zahtevata, ako se jima določljive prošnja za kazensko preganjanje kakoga poslanca, da se jima v vsakem slučaju pošlje ovadba ali kazenski akt. Ako se to ne zgodi se stvar vedno zavleče, kar je obžalovati pri daljši odgoditvi državnega ali deželnega zbora posebno pri deliktih, ki kmalu zastarajo.

* **Saniranje deželnih financ.** Vlada vabi vse deželne uprave na dogovor dne 30. septembra t. l. zaradi saniranja deželnih financ. Vabilu je pridejana vprašalna pola s 40 vprašanji. Iz tega je razvidno, da vlada še ne misli resno na sklicanje deželnih zborov v septembru.

* **Splošna volilna pravica na Ogrskem.** Minister za notranje stvari izroči na jesen zakonski načrt o splošni volilni pravici posebni enketi ter jo razpošlje vsem municipijem. V zbornici bi se potemtakem razpravljalo o volilni reformi šele v prihodnjem letu na jesen, a volitve bi se na podlagi novega zakonskega načrta vršile spomladi 1909.

* **Delavsko zavarovanje.** S 1. januarjem 1909 stopi v veljavo zakon o zavarovanju zasebnih uradnikov. — Temu zakonu so podvržene vse osebe, ki so nast. v. l. pri zasebnih ali javnih podjetjih in opravljajo večinoma duševne ali višje posle ter nimajo pravice do pokojnine za onemoglost ali starost, kakor tudi do pokojnin v prid preostalim. — Želeti bi bilo, da bi se uveljavil tudi za delavce sličen zakon. Za ogromno maso delavskih slojev obstoje v Avstriji okrajne bolniške blagajnice in zavarovalni zavodi proti nezgodam. — Zavarovalni zavodi proti nezgodam se niso do sedaj uredili tako, da bi odgovarjali potrebam ljudstva, ki so mu namenjeni. Razmere teh zavodov so slabe, zakaj skupno izkazujejo nad 60 milijonov kron deficita. Ogromna masa delavstva in industrijskega, trgovskega službenega osebja in malih obrtnikov čaka nestrno na ustanovitev občega zavarovalnega zavoda za starost in onemoglost: zavoda, ki bi pomenjal velik korak naprej v gospodarskem, socialnem in moralnem napredku in bi za vedno odpravil strašno bedo, lakoto, kakor tudi malosrčnost, ki se vedno pojavlja pri tvorniških in kmetijskih delavcih, kadar mislijo na nezgode in na starost. S slično ustanovo bi se dosegel glaven namen socialnega napredka. Nemška država ima že nad dvajset let zavarovalno

organizacijo za starost in onemoglost, ki je dosegla sijajne uspehe, ki bi mogli služiti za zgled vsem drugim narodom. — Cesar Viljem I je izdal dne 17. novembra 1881. ukaz, ki zadeva obvezno zavarovanje za slučaj bolezni, nezgode in onemoglosti s prispevki države, delodajalcev in delavcev. Od l. 1885 do 1903, torej v 18 letih, so se izplačali na podlagi zavarovalnega zakona sledeči zneski: a) za zavarovanje za slučaj bolezni 2.233.000.000 mark, b) za zavarovanje proti nezgodam 931.000.000 mark, c) za zavarovanje za onemoglost 854.000.000 mark. Do konca leta 1903 se je torej izplačalo na Nemškem 60.000.000 osebam (bolnim, ponesrečenim in njihovim družinam) okolo 4 milijarde mark na odškodninah. Zavarovanci plačujejo manjši del zavarovalnin. Do konca leta 1903 so prejeli eno milijardo in pol več nego so plačali na zavarovalninah. Imetje organizacij, ki jim je poverjeno vodstvo zavarovalniških poslov, je znašalo 1 1/2 milijarde mark, od katerih se je uporabilo 400 milijonov za zgradbo delavskih stanovanj, bolnišnice, sanatorjev, ljudskih kopalj in sličnih naprav. — Kakor sledi iz zadnjih statističnih podatkov, se izplača na Nemškem na podporah vsako leto nad 500 milijonov mark, to je skoro 1 1/2 milijona mark na dan. Ako so se dosegli ti uspehi na Nemškem, zakaj bi jih ne bilo mogoče doseči tudi pri nas? Za to vprašanje se mora zanimati vsak član novega državnega zbora. Že uspeh sam, ki se ima doseči, mora vzpodbujati k neumornemu in vestnemu delu.

* **Madjarizacija srednjih šol v Bosni.** Doslej so izkušali Bosno in Hercegovino germanizirati. Že to je bilo ne le krivično za narod v zasedenih pokrajinah, ampak tudi nesmisel s stališča države! Da pa izkušajo sedaj, to je naravnost blaznost, ker morabiti do zadnje sledi vsako simpatijo, kjer bi simpatij najbolj potrebovali z ozirom na neoporečno dejstvo, da more naša država edino le na jug širiti sfero svojih gospodarskih in političnih interesov. A kakor se vidi, se avstrijski državni res hočejo dajati voditi od take blazne namere. Nedavno temu so namreč javljali časniki, na kakov način se utihotapljajo v bosansko upravo madjarski uradniki. Sedaj hočejo siloma uvesti madjarski jezik tudi v srednje šole. Do početka minolega leta je bil madjarski jezik neobvezen predmet na bosanskih srednjih šolah. K učenju madjarsčine so bili pripuščeni domači dijaki šele v višji gimnaziji; prekodravski pa že od drugega razreda naprej. Lani pa je izdala bosanska vlada odredbo, da mora madjarski jezik postati obvezen. Stavljajo se roditeljem poedinih dijakov na voljo, da ob upisovanju v gimnazijo ali realko izberejo, ali naj se jim otrok uči madjarski ali nemški. Razentega se madjarskim državljanom dovoljuje, da izpite in celo maturo polagajo v madjarskem jeziku.

* **Bolgarija.** Ker je vlada odpustila 71 srednješolskih profesorjev in ljudskošolskih učiteljev, ki so se izrekli v prilog discipliniranim vseučilišnim profesorjem, je začelo med učiteljstvom opasno vretje. Učitelji, ki so večinoma socialisti, prirede prihodnjo nedeljo velik protestni shod proti vladi. K shodu je povabljen učiteljstvo iz vse kneževine. Bati se je velikih demonstracij. — Ker se dijaki branijo, poslušati predavanja za vseučilišne profesorje imenovanih gimnazijskih profesorjev, izkuša vlada kakih 200 dijakov pridobiti za predavanja s tem, da jim ponuja službe v državnih pisarnicah in drugih uradih. Na drugi strani pa se govori, da bodo gimnazijski profesorji zaradi štrajka dijakov demisionirali.

* **Srbija.** Sestal se je srbski cerkveni kongres v izredno sejo, na kateri se je vzelo na znanje smrt patrijarha Brankovića. Škof Zmenjanović, ki je sejo sklical, je pooblaščen od kongresnega odbora, da provizorično prevzame vodstvo patrijarhata, zaradi česar je njegovim namestnikom v onšeški škofiji imenovan beočinski menih Dimitrije Branković. — **Nov tiskovni zakon v Srbiji.** Iz Beograda poročajo: Ker nekateri listi še vedno zasledujejo antidinastično smer, je ministrstvo za notranje stvari izdelalo nov tiskovni zakon, ki ima omejiti agitacijo proti kralju in kraljevi rodovini.

Vestnik.

Učiteljstvo ljubljanske okolice naj se zbere dne 2. septembra ob 10. uri v „Narodnem domu“ k prijateljskemu sestanku.
Gregorin.